

ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ Α΄

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΣΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ

Τι είναι το έπος;

Έπος σημαίνει λόγος, διήγηση. Είναι πολύστιχο, αφηγηματικό ποίημα με περιεχόμενο μυθολογικό, διδακτικό, ηρωικό.

Το ηρωικό έπος αφηγείται κατορθώματα ηρώων αλλά και θεών.

Τα Ομηρικά έπη, δηλαδή τα έπη του Ομήρου, η Ιλιάδα και η Οδύσσεια, είναι ηρωικά έπη.

Οι παλαιοί επικοί ποιητές ονομάζονταν αιδοί, γιατί τραγουδούσαν τα έπη τους με τη συνοδεία κιθάρας/φόρμιγγας. Ήταν περιζήτητοι επαγγελματίες και κάθε ανάκτορο ήθελε να έχει τον αιδό του. Το έργο τους δεν ήταν εύκολο, γι' αυτό και πάντα στην αρχή ζητούσαν τη βοήθεια της Μούσας. Απομνημόνευαν διάφορους θρύλους για γεγονότα και ήρωες του λαού τους και τα συνέθεταν αυτοσχεδιάζοντας προφορικά.

Τους αιδούς διαδέχτηκαν οι ραψωδοί. Αυτοί δεν αυτοσχεδίαζαν αλλά απομνημόνευαν και απαγγέλλαν ρυθμικά τα έπη, κρατώντας ένα ραβδί, σύμβολο εξουσίας δοσμένης από τους θεούς. Οι ραψωδοί ταξίδευαν από τόπο σε τόπο και απαγγέλλαν τα έπη σε διάφορες γιορτινές εκδηλώσεις.

Και ο Όμηρος φαίνεται ότι ταξίδευε για να απαγγέλλει τα ποιήματά του. Πιστεύεται ότι έζησε κατά τον 8^ο αι.π.Χ. στην Ιωνία, πιθανόν στη Σμύρνη ή τη Χίο. Η παράδοση τον ήθελε τυφλό, πράγμα που θεωρείται απίθανο.

Η επίσημη καταγραφή των ομηρικών επών φαίνεται ότι έγινε στην Αθήνα κατά τον 6^ο αι.π.Χ. Η Οδύσσεια αποτελείται από 12.110 στίχους και η Ιλιάδα από 15.693 στίχους. Η καθεμιά είναι χωρισμένη σε 24 ραψωδίες που διακρίνονται με τα 24 γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου (η Οδύσσεια με τα μικρά γράμματα και η Ιλιάδα με τα κεφαλαία).

Η αξία των ομηρικών επών.

Νίκησαν τον χρόνο, διασώθηκαν ολόκληρα μέσα στους αιώνες.

Για πολλούς αιώνες όχι μόνο ψυχαγωγούσαν τους αρχαίους Έλληνες, αλλά και τους δίδασκαν. Από αυτά μάθαιναν την ιστορία και τη θρησκεία τους και έπαιρναν διδάγματα ζωής. Ο φιλόσοφος Πλάτων αναφέρει ότι ο Όμηρος έχει μορφώσει όλη την Ελλάδα. Σήμερα μέσα από τη μελέτη των ομηρικών επών διαπιστώνουμε πόσο διαχρονικά είναι τα διδάγματα που αντλούμε από αυτά.

Τα ομηρικά έπη επηρέασαν όχι μόνο τον ελληνικό πολιτισμό, αλλά και τον παγκόσμιο. Από αυτά εμπνεύστηκαν λογοτέχνες, καλλιτέχνες, σκηνοθέτες.

Κεντρικό θέμα της Οδύσσειας είναι ο νόστος, δηλαδή η νοσταλγία του Οδυσσέα για την πατρίδα του, την Ιθάκη, μετά από δεκάχρονη περιπλάνηση και περιπέτειες σε στεριές και θάλασσες αφότου τέλειωσε ο τρωικός πόλεμος.

Αιτία για τα βόδια του είναι η οργή του θεού Ποσειδώνα , του οποίου σκότωσε τον γιο, τον Κύκλωπα Πολύφημο και η ασέβεια των συντρόφων του που έφαγαν τα βόδια του Ήλιου.

ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ : Η δράση στην Οδύσσεια συμπυκνώνεται σε σαράντα μέρες, ενώ οι περιπλανήσεις του ήρωα διαρκούν δέκα χρόνια.

Θεματικά διακρίνουμε τρεις κύκλους:

1^{ος} κύκλος: Τα επεισόδια των δύο πρώτων χρόνων, από την Τροία στη Θρινακία.

2^{ος} κύκλος: Όσα συμβαίνουν στα επόμενα οκτώ χρόνια παρά σαράντα μέρες στο νησί της Καλυψώς, την Ωγυγία.

3^{ος} κύκλος: Τα γεγονότα από το νησί της Καλυψώς μέχρι την Ιθάκη.

Τεχνική του εγκιβωτισμού

Ο Όμηρος δεν διηγήθηκε τα γεγονότα με τη χρονολογική τους σειρά, αλλά ενέταξε τον 1^ο και τον 2^ο κύκλο μέσα στον 3^ο κύκλο. Δηλαδή, τα δέκα πρώτα χρόνια παρά σαράντα μέρες (ποιητικό παρελθόν) περιλαμβάνονται, ενσωματώνονται μέσα σε αυτές τις σαράντα μέρες (ποιητικό παρόν). Ο Όμηρος αφηγείται τις περιπέτειες του 3^{ου} κύκλου , ενώ τις προηγούμενες περιπέτειες τις αφηγείται ο ίδιος ο Οδυσσεύς μπροστά στη συγκέντρωση των Φαιάκων, στο ανάκτορο του Αλκίνοου.

Το περιεχόμενο της Οδύσσειας χωρίζεται σε τρία μέρη:

- 1.Τηλεμάχεια (ραψ. α-δ)
- 2.Περιπλανήσεις του Οδυσσέα (ραψ. ε-μ)
- 3.Εκδίκηση του Οδυσσέα-Μνηστηροφονία (ραψ.ν-ω)

Τα γεγονότα της Οδύσσειας με χρονολογική σειρά.

Μετά την Τροία ο Οδυσσεύς με τους συντρόφους του πηγαίνει στους Κίκονες και στη συνέχεια στη χώρα των Λωτοφάγων. Ακολούθως πηγαίνει στη χώρα των Κυκλώπων και μετά στην Αιολία και στους Λαιστρυγόνες. Στις περιπέτειες του αυτές χάνει έντεκα πλοία και πολλούς συντρόφους. Με ένα πλοίο και λίγους άντρες φτάνει στο νησί της Κίρκης και στη συνέχεια κατεβαίνει στον Άδη. Άκουσε το τραγούδι των Σειρήνων, πέρασε από τη Σκύλλα και έφτασε στο νησί του Ήλιου, τη Θρινακία, όπου οι σύντροφοι του έφαγαν τα βόδια του θεού και τιμωρήθηκαν, αφού χάθηκαν όλοι σε ναυάγιο. Μόνος πια ο Οδυσσεύς περνά από τη Χάρυβδη και βγαίνει ναυαγός στην Ωγυγία, όπου άθελά του θα μείνει για περισσότερο από επτά χρόνια. Στη συνέχεια με μια σχεδία ξεκινά και πάλι το ταξίδι του γυρισμού, αλλά φτάνει ναυαγός στο νησί των Φαιάκων, που αποτελεί και τον τελευταίο του σταθμό πριν την Ιθάκη. Με τη βοήθεια των Φαιάκων θα φτάσει τελικά στην πατρίδα του, όπου τον περιμένουν κι άλλες περιπέτειες.